

Malá pracovní hypotéza stran kánonu

Biblistika | 27.4.2015 @ 15.57

Jsem zase zpět. Prožíval jsem poslední dobou období plně nezdravého stresu. Byli jsme na misijním výletu v Rumunsku, pracoval jsem na svých přípravách a dopisoval jednu seminárku. Pod tíhou stresu má produktivita klesá, takže jsem neměl chuť nic psát. Na znamení návratu přináším úvahu nad kánonem Písma.

Kánon, to je seznam starověkých textů, které patří do Bible. Protokanonických knih je 39+27. Deuterokanonických je pár a protestanti je neuznávají z různých důvodů. Protokánon (39+27) je však daný... Ale kým? Přemýšleli jste o tom někdy?

Tato otázka úzce souvisí s pohledem na inspiraci. Jinak řečeno, náš názor na dílo Ducha svatého při inspirování biblických knih se nutně musí vyrovnat s otázkou, zda se do něj dostaly všechny inspirované knihy, jak se do něj dostaly a proč se do něj nedostaly ty neinspirované. Starověkých spisů je hromada. Jsou i takové, které by z kánonu ani moc nevyčnivaly. Např. třetí a čtvrtý Ezdráš nebo Kniha Henochova by vedle některých částí Ezechiele vypadaly celkem normálně. Proč je tedy nemáme v kánonu? Když jsem o tom uvažoval, přišel jsem na novou pracovní teorii. Začít však musím ze široka – od pojetí inspirovanosti.

Jistě je nám známo, že mezi konzervativní doktrínou inspirace (např. dle B. B. Warfielda nebo dle Chicagského prohlášení) a pojetím progresivních evangelikálů (např. Peter Enns, Roger Olson), existuje jisté pnutí. Konzervativní pojetí inspirace jako plenárně-verbální vede k potvrzení bezchybnosti a neomylnosti Písma, kdežto progresivní evangelikálové rozeznávají v Písmu více lidskou stránku a méně neochvějného nadpřirozeného vedení v jednotlivých slovech. Podstatu tohoto sporu lze vhodně vysvětlit jako paralelu sporu o Kristovo vtělení. Byl Kristus spíše vtělený Logos (takto „kristologie Logu“) nebo byl spíše člověk plně zmocněný Duchem svatým (takto „kristologie Ducha“)? V případě Písma se ptáme: Je Bible hmatatelným Božím slovem, nebo je slovem lidským, které je Duchem svatým zmocněno?

Ti, kdo smýšlí podobně jako já, tuší, že je potřeba zachovat rovnováhu a že oba extrémů vedou k hlubokému nepochopení. V jednom extrémě se zdůrazní kristologie Logu, která z Ježíše Nazaretského učiní andělskou bytost a z Písma jedno velké orákulum, které někdo sepsal v tranzu pomocí automatického psaní. V druhém extrémě se zdůrazní kristologie ducha, která z Ježíše Krista učiní bezmocného pozemšťana co bez pomoci Ducha svatého nemůže nic a z Bible pak směsku frašky a omylů, kterou si Duch svatý ve své všemoci může použít navzdory její zoufalé neaktuálnosti.

Podle mého názoru je o něco lepší držet se v mírném naklonění ke kristologii Logu. Zároveň se

však musí připomínat, že přílišný důraz na božskou stránku Písma vede k herezi dokétismu, který říká, že Kristus byl příliš lidský, než aby měl lidské tělo. Kristus byl úplný člověk. Nejspíš měl píhy, byl nepravdělně opálený, na patách měl ztvrdlou kůži a když se řízl, tekla mu opravdová krev a ve tváři byl zcela podobný ostatním palestinským Židům prvního století. S Bibli je to podobné, protože je zcela podobná různým starověkým dokumentům. Používá tehdejší jazyk a sdílí tehdejší představy o světě. Jiná je až na druhý pohled, jako Ježíš byl teprve na druhý pohled odlišný od ostatních cestujících rabinů.

Jakmile uznáme, že Písmo bylo v době svého vzniku k nerozeznání od ostatní literatury, narazíme na druhý problém: Inspiruje Duch svatý lidi k psaní Božího slova i v dnešní době? Odpovědět kladně se zdá nemožné. Ocitli bychom se ve zmatku rozlišování, protože kdejaký soudobý apoštol by si inspirovanost nárokoval pro své vlastní spisy, byť i nepřímou, když by na otázky typu „proč jsi to tak napsal“ odpovídal stylem „Pán mi to tak zjevil“. Na druhou stranu, když řekneme ne, propadáme jisté formě cessationismu, která zvláště pro nás letniční představuje markantní názorovou nekonzistentnost. Cessationismus říká, že působení Ducha svatého ustalo během generace prvních apoštolů a že tudíž dnes již Duch svatý nedává prorocství nebo dar jazyků. Jako letniční se takovému názoru vzpíráme! „Jak jste na to přišli?“ ptáme se cessationistů a sledujeme, jak se trápí s odpovědí. S jakou odpovědí ale přijdeme my sami, pokud budeme tvrdit, že dnes Duch svatý dává prorocství do úst, ale nedává je na papír? Boží slovo je Boží slovo — mluvené či psané!

Nezdravé zdůraznění božskosti Písma vede k dokétismu a nezdravé zdůraznění exkluzivity kánonu vede k cessationismu. Jak ale zachovat jasné rozeznání protokánonu, jak jej stanovily církevní koncily na konci čtvrtého století a jak zabránit zmatku rozlišování Písma svatého mezi dnešními knihami? A je vůbec možné dnes zjistit, zda je nějaká soudobá kniha inspirovaná?

Zde je třeba zmínit, že představa uzavřeného kánonu je biblická. Když se v Novém zákoně mluví o Písmech, myslí se tím konkrétní knihy vybrané mezi mnoha dalšími. Pokud ale jde o to, co do kánonu patří, přichází na řadu má pracovní hypotéza: Ke kánonu Písma nesmíme nic přidávat ne proto, že Duch svatý již nikoho neinspiruje, ale právě proto, abychom zjistili, koho a jak inspiruje. Výraz „kánon“ ostatně pochází z hebrejského „kaneh“, což znamená „měřicí tyč“. Mnoho metrových pravítek může mít stejnou délku jako etalon. To však neznamená, že by tato pravítka měla sloužit jako náhrada za etalon. Jinými slovy: S měřicí tyčí nesmí nikdo manipulovat ani ji vyměnit ne proto, že by tyč o stejné délce byla jiné jakosti, ale proto, že právě pomocí této měřicí tyče se změří délka té druhé, ne naopak. Pokud by měřicí tyč neměla prioritu a byla by postavena vedle jiné, mohlo by se stát, že by její délka byla posouzena a změněna, čímž by došlo ke katastrofě, protože přesná délka etalonu by byla ztracena.

Tolik k oné hypotéze. Pro někoho možná nic nového, pro jiného snad objasnění některých nedorozumění a varování před zmíněnými extrémami.

